Hititçeyi diğer Hint-Avrupa Dillerinden ayıran bir husus, isimlerde iki Genus (cins) belirtilmesidir.

Cins demek, nesne ya da yaratığın doğal fizyolojik veya mitolojik yapı ve türünden kaynaklanan ve sözcüğe atfedilen cinsiyet belirleyici gramatik unsur demektir (Ünal, 2019: 129).

Hititçedeki cinslerden birincisi, masculum ve femininum için ortak kullanılan Genus Commune, ikincisi ise cinssiz (nötr) kelimeler için kullanılan Genus Neutrum'dur. (Friedrich,1960).

Masculine/ Male/Eril /Erkek

Feminine /Female/Dişi/Kadın

GENUS Genus Commune (comm. /c.)

Genus Neutrum (n.)

Ortak cins dediğimiz tür: Bir zamanlar var olduğu farz edilen feminen ile masculine cinsin birleşmesinden doğmuştur. Cinslerin ne olduğu Ali ya da Fatma, Muwatalli ya da Danuhepa gibi isimleri taşıyan kişilerin cinsinden kolayca anlaşılmaktadır. Hititçe isimlerde cins çok kolay bir şekilde ayırt edilebiliyordu. Çünkü isimlerin önüne ^{m}Muwatalli ya da ^{f}Puduhepa'da olduğu gibi kategorik olarak cins ayrımı yapmaya yarayan determinatifler geliyordu. Veya isimler Latincede fēlis "kedi", canis "köpek" de olduğu gibi hem m. hem de f. olabiliyordu.

Ama genel olarak sözcüğün yapısına bakarak cins belirlemek zordur. Nitekim Hititçede bazı istisnalar vardır.

Örneğin beden uzuvu belirleyen isimler, sadece "canlı" ve hareket kabiliyeti olduğu için değil aynı zamanda -a- ile sona erdikleri için de yani gramatik cinsleri dolayısıyla da commune'dir.

- *antaka*- "loins": rahim
- *inera-/enera*- "eyebrow" kaş
- *haršana*- "head" baş
- *ištamana*- "ear" kulak
- *kaka*- "tooth" diş
- *kalulupa*- "digit" parmak
- *keššara*- "hand" el
- *tetana*- "hair" saç
- *lala*- "tongue" dil

- *laplipa*- “eyelid” göz kapağı
- *paltana*- “shoulder” omuz
- *pappaššala*- “esophagus” yemek borusu
- *pata*- “foot” ayak
- *patalha*- “sole of the foot” ayak tabanı

İstisna: *titita*- “nose” burun

anašša- “upper back” üst sırt (Bu iki kelimenin de muhtemelen bu kısımda sayılması gerekir ama henüz tam olarak onaylanmamıştır.) (Hoffner-Melchert, 2008: 52).

Görünürde türetme suffixi olmayan ama ortak cinsiyet (Genus Commune) ifade eden isimler ise:

aška- “gate”: kapı

irha- “border”: sınır

lahha- “campaign”: sefer

nata- “arrow”: ok

nega- “sister”: kız kardeş

negna- “brother” erkek kardeş

tešha- “sleep”: uyku

palzahha- “statue/pedestal”: heykel/kaide (Hoffner-Melchert, 2008: 52).

KURAL: Nötr isimler, cansız varlıkları temsil ettiklerinden oldukça ilkel bir inancın, gramatik olarak dile yansıması sonucu onların hareket edemediklerine inanılır ve dolayısıyla bir tümcenin öznesi olma yeteneğini kaybederler. Hareket kabiliyetlerine kavuşabilmeleri için ise; ergative (bkz. Hoffner-Melchert,2008: 66), dediğimiz bir ekle canlı, yani “genus commune” haline getirilir ve ondan sonra özne olabilirler. “-ant-“ son eki (suffix) bir ergative işlevi görür. Yani nesnelik görevi yapmayan nötr isimleri en azından teorik olarak ve gramatik açıdan canlı ve eylem yapabilir hale sokar.

ÖRNEK:

utne- (neutrum) → *utneant* (commune) “ülke”

parn- (neutrum)→ *parnant* (commune) “ev, hane”

uddar- (neutrum) → *uddanant* (commune) “söz,kelime,mesele”

İSTİSNA: Cinsleri ayırt etmede ve ezberlemeyi kolaylaştırıcı bazı ipuçları vardır:

- -a- ile sona eren isimler çoğunlukla commune’dir.
- -i- ile sona eren isimlerin çoğu da commune’dir.

- Nesnelerin çoğu, bitkiler, -ma ile sona eren bazı soyut isimler de commune'dir.
- -atar, -šar, son ekler ile -r ile sona eren isimler ise Neutrum'dur. (Ünal, 2019: 132.)

HİNT-AVRUPA DİLLERİNİN KÖKENİNİ TEŞKİL ETTİĞİNE İNANILAN HİTİTÇEDE 8 KASUS (casus) (HAL) BULUNMAKTADIR:

1) Nominative "Yalın Hali" (Nom. comm.)

2) Accusative "-i hali" (Akk. comm.)

3) Vokative "Hitap hali" (Vok.)

4) Genetive "-in hali" (Gen.)

5) Dative " -e,-a hali" (Dat.)

6) Lokative "-de, -da hali" (Lok.)

7) Ablative "-den, dan hali" (Abl.)

8) Instrumentalis "ile hali" (Inst.)

*Bunlardan Vokative sadece birkaç örnekte ortaya çıkmaktadır. Onun yerine Nominative kullanılır. Dative ve Lokative arasındaki fark ise dilin eski evrelerinde belirtilmiştir. İmparatorluk Döneminde bu ayrım kaybolarak, Dat-Lok. denilen yeni bir kasus kullanılmaya başlanmıştır.

KASUS EKLERİ

	Sigular (Sg) Tekil	Plural (Pl) Çoğul
Nom. comm	-š	-uš, -eš, -aš
Akk. comm.	-n	-uš
Nom. Akk. n	----- ,-n	-a, -i
Vok.	----- ,-e/-i	---------
Gen.	-aš	-aš / eski: -an
Dat.	eski: -a / yeni: -i	-aš
Lok.	-i	-aš
Abl.	-a /-z(a)	-az
Inst.	-it / -ta	-it

Allative (all.)[1]	-a	-------- /aš[2]
Ergative (erg.)[3]	-anza	-ante

[1] Hoffner-Melchert, 2008:70.Ayrıca bkz. Van den Hout, 2011: 17. ; Ayrıca en son yayın Ünal, 2019: 136.
[2] Ünal, çoğul ekini de tespit etmiştir. Bkz. 2019: 136.
[3] Hoffner- Melchert, 2008: 69.